

УДК 378.011.3-051+378.015.31:17

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2026.37.361589](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2026.37.361589)

МАРИНА ГРИНЬОВА

ORCID: 0000-0003-3912-9023

НАТАЛІЯ КОНОНЕЦ

ORCID: 0000-0002-4384-1198

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ІРИНА СОЛОШИЧ

ORCID: 0000-0002-8842-5120

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ОСВІТНІЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПАРТИСИПАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування освітнього консалтингу як інструменту реалізації партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів. Актуальність дослідження зумовлена потребою модернізації професійної підготовки педагогічних кадрів в умовах трансформації освітнього середовища та підвищення вимог до особистісно-професійних якостей учителя. Уточнено зміст понять «партисипативний підхід», «освітній консалтинг», «морально-етична культура майбутнього вчителя» та визначено їхній взаємозв'язок у структурі професійної підготовки. Обґрунтовано, що партисипативний підхід виступає методологічною основою організації освітнього процесу, орієнтованого на суб'єкт-суб'єктну взаємодію, діалогічність, співучасть і відповідальність здобувачів освіти. Доведено, що освітній консалтинг забезпечує технологічну реалізацію зазначених принципів через механізми консультативного супроводу, фасилітації, рефлексивної підтримки та індивідуалізації освітніх траєкторій. Виокремлено педагогічні умови ефективного застосування освітнього консалтингу: створення партисипативного освітнього середовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії; інтеграція консалтингових технологій у зміст професійної підготовки; забезпечення рефлексивно-ціннісного супроводу професійного становлення; підготовка науково-педагогічних працівників до здійснення освітнього консалтингу на засадах етичного лідерства; орієнтація на індивідуальну освітню траєкторію та розвиток моральної автономії здобувача освіти. З'ясовано, що реалізація визначених умов сприяє переходу від зовнішнього нормативного засвоєння етичних норм до їх внутрішньої інтеріоризації та формування відповідальної професійної позиції. Зроблено висновок про доцільність упровадження освітнього консалтингу як інтегративного механізму формування морально-етичної культури майбутніх учителів у контексті розвитку партисипативної моделі вищої педагогічної освіти.

***Ключові слова:** освітній консалтинг, партисипативний підхід, морально-етична культура, майбутні учителі, магістри освітніх наук, педагогічні умови, кейс-метод, професійна підготовка, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, академічна доброчесність*

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві, зумовлені євроінтеграційним вектором розвитку, цифровізацією освіти та викликами воєнного часу, актуалізують потребу у формуванні нового типу вчителя – професійно компетентного, морально відповідального, здатного до рефлексії, співпраці та прийняття етичних рішень у складних соціокультурних умовах. У цьому контексті особливого значення набуває проблема формування морально-етичної культури майбутніх учителів як інтегральної складової їхньої професійної підготовки. Водночас аналіз освітньої практики закладів вищої педагогічної освіти свідчить про наявність суперечності між потребою суспільства в учителіві як носії високих моральних цінностей, здатному до партнерської взаємодії та демократичного стилю педагогічного спілкування, і недостатньою розробленістю ефективних механізмів реалізації партисипативного підходу в процесі професійної підготовки. Традиційні форми організації освітнього процесу часто залишаються орієнтованими на репродуктивні моделі навчання, що обмежує можливості студентів до активної участі у прийнятті рішень, спільному конструюванні освітнього середовища та осмисленні власної професійно-етичної позиції. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває пошук інноваційних інструментів, здатних забезпечити впровадження партисипативного підходу в систему підготовки майбутніх учителів. Одним із таких інструментів може виступати освітній консалтинг, який передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію, супровід професійного становлення здобувачів освіти, фасилітацію рефлексивних процесів та підтримку їхньої морально-ціннісної

самореалізації. Проте питання використання освітнього консалтингу як цілісного механізму реалізації партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів залишається недостатньо концептуалізованим у наукових дослідженнях. Це зумовлює необхідність теоретичного обґрунтування та визначення потенціалу освітнього консалтингу в контексті модернізації професійної підготовки педагогічних кадрів. Таким чином, існує об'єктивна потреба у дослідженні освітнього консалтингу як інструменту реалізації партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів, що й визначає актуальність обраної теми.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблематика реалізації партисипативного підходу в професійній підготовці майбутніх учителів та впровадження освітнього консалтингу як інструменту модернізації освітніх процесів перебуває у фокусі сучасних наукових розвідок українських і зарубіжних дослідників. Водночас аналіз джерельної бази засвідчує фрагментарність вивчення питання інтеграції цих двох напрямів у контексті формування морально-етичної культури майбутніх педагогів.

Теоретичні засади партисипативного підходу до формування моральної позиції майбутнього вчителя ґрунтовно розкрито у праці В. Жукова та О. Попової (2022), де обґрунтовано значення активної суб'єктної участі здобувачів освіти у виробленні ціннісних орієнтацій, розвитку відповідальності та здатності до морального вибору. Дослідники акцентують увагу на діалогічності освітнього процесу як умові становлення етичної позиції майбутнього педагога. Ідеї партисипативного супроводу професійного становлення розвивають дослідження О. Фаст (2020), у яких акцентується увага на механізмах формування педагогічної самоефективності майбутніх учителів початкових класів через залучення їх до спільного проектування освітнього середовища.

У ширшому управлінському контексті партисипативна модель управління у системі вищої освіти представлена у дослідженні Д. Швеця (2015), де визначено її потенціал для демократизації освітнього середовища та підвищення відповідальності всіх суб'єктів освітнього процесу. Особливості формування партисипативного підходу в підготовці майбутніх учителів у закладах вищої освіти аналізує М. Деркач (2021), підкреслюючи значення партнерської взаємодії, співтворчості та рефлексивної діяльності студентів.

Зарубіжні дослідження (М. S. Shaikh (2025), A. S. Almani (2025), R. Nichio (2025), R. Villafane (2025) та ін.) розглядають партисипативне управління та лідерство в освітніх інституціях як чинники підвищення ефективності діяльності закладів освіти, розвитку академічного наставництва та формування цілісного освітнього середовища. У цих працях акцент зроблено на взаємозв'язку між участю суб'єктів освітнього процесу в управлінських рішеннях і якістю освітніх результатів, що створює концептуальні передумови для пошуку інструментів реалізації партисипативного підходу в підготовці майбутніх учителів.

Паралельно активно розвивається напрям досліджень освітнього консалтингу. У роботі І. Іщенко, Н. Кононець, О. Большої, Г. Люльки (2025) освітній консалтинг розглядається як складова сучасної парадигми управління закладами вищої освіти, що забезпечує стратегічний розвиток, адаптивність та підвищення якості освітніх послуг. Європейський досвід організації магістерської підготовки засобами освітнього консалтингу аналізують Н. Кононець, І. Іщенко, Т. Ушанаєва (2026), підкреслюючи його роль у персоналізації освітніх траєкторій та розвитку академічної мобільності. Проблематику освітнього консалтингу в умовах невизначеності висвітлено у дослідженні З. Рябової (2022), де обґрунтовано його значення як інструменту підтримки управлінських рішень та професійного розвитку педагогічних працівників. Водночас В. Саюк (2022) аналізує зміст освітнього курсу «Технології консультування в освіті», окреслюючи компетентнісний потенціал консалтингової підготовки магістрів галузі освіти.

Отже, аналіз наукових праць засвідчує наявність ґрунтовних досліджень щодо теоретичних засад партисипативного підходу та розвитку освітнього консалтингу як інструменту управління й професійної підтримки. Проте питання інтеграції освітнього консалтингу як цілісного механізму реалізації партисипативного підходу саме у процесі формування морально-етичної культури майбутніх учителів залишається недостатньо розробленим. Наявна потреба в концептуалізації їхнього взаємозв'язку та визначенні педагогічних умов ефективного впровадження відповідної моделі у практику професійної підготовки педагогічних кадрів.

Формулювання мети. У дослідженні нами поставлено за мету: виокремити й схарактеризувати педагогічні умови освітнього консалтингу як інструменту реалізації партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація мети статті потребує насамперед уточнення змістового наповнення ключових понять та визначення їхнього взаємозв'язку в системі професійної підготовки педагогічних кадрів.

Партисипативний підхід, як зазначають В. Жуков та О. Попова, передбачає забезпечення суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії, заснованої на співуправлінні, співтворчості, делегуванні повноважень та діалогічності (Жуков, Попова, 2022).

Морально-етична культура майбутнього вчителя розглядається як інтегративна якість особистості, що охоплює систему ціннісних орієнтацій, моральних переконань, професійно-етичних норм, здатність до моральної рефлексії, відповідального прийняття рішень і реалізації етичної поведінки в освітньому

середовищі. Її формування відбувається не лише через засвоєння нормативних знань з педагогічної етики, а й у процесі активної взаємодії, співтворчості та спільного осмислення професійних ситуацій. Саме тому партисипативний підхід, що передбачає залучення здобувачів освіти до співуправління, спільного проектування освітнього процесу та рефлексивного аналізу власного досвіду, набуває особливої значущості.

Освітній консалтинг у цьому контексті постає як інструмент професійного супроводу та фасилітації розвитку майбутнього педагога. Його сутність полягає у створенні умов для усвідомленого професійного вибору, розвитку критичного мислення, моральної автономії та відповідальності через консультативну взаємодію, діалог і підтримку індивідуальної освітньої траєкторії. Освітній консалтинг забезпечує перехід від директивної моделі навчання до партнерської, що відповідає засадам партисипативності.

Візуалізація взаємозв'язку ключових понять «партисипативний підхід», «освітній консалтинг», «морально-етична культура майбутнього вчителя» в системі професійної підготовки педагогічних кадрів подана на рис. 1.

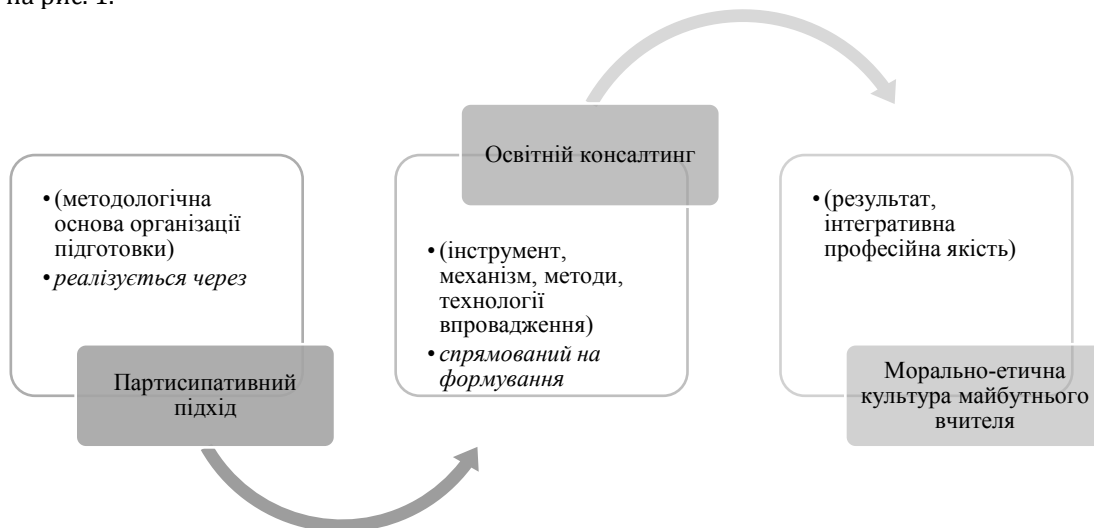

Рис. 1. Візуалізація взаємозв'язку ключових понять

На основі ґрунтовного аналізу праць науковців (О. Большая (2025), В. Жуков (2022), І. Іщенко (2025), Н. Кононець (2020, 2025), В. Мокляк (2020), Г. Люлька (2025), О. Нестуля (2021), С. Нестуля (2021), О. Попова (2022), В. Саюк (2022) та ін.), та власної практики підготовки майбутніх учителів, зокрема, магістрів освітніх наук освітньо-професійної програми «Організація освітнього процесу: консалтинг та експертиза», виокремлено такі педагогічні умови ефективної реалізації освітнього консалтингу як інструменту формування морально-етичної культури майбутніх учителів.

1. *Створення партисипативного освітнього середовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії.* Йдеться про організацію освітнього процесу, в якому здобувачі освіти виступають активними учасниками прийняття рішень щодо змісту, форм і методів навчання. Освітній консалтинг у такому середовищі виконує функцію фасилітації діалогу, узгодження позицій та підтримки морально виважених рішень. Залучення студентів до обговорення етичних дилем, розроблення кодексів академічної доброчесності, участі у волонтерських та соціальних ініціативах сприяє внутрішньому прийняттю професійних цінностей.

2. *Інтеграція консалтингових технологій у зміст професійної підготовки.* Реалізація цієї умови передбачає використання індивідуальних і групових консультацій, коучингових сесій, фасилітованих дискусій, кейс-методу з аналізом морально-етичних ситуацій педагогічної практики. Консультативна діяльність має бути спрямована не лише на вирішення навчальних труднощів, а й на розвиток моральної рефлексії, формування здатності до самокорекції та саморегуляції поведінки. Особливого значення набуває впровадження навчальних курсів, орієнтованих на оволодіння технологіями консультування та етичного прийняття рішень.

3. *Забезпечення рефлексивно-ціннісного супроводу професійного становлення.* Формування морально-етичної культури неможливе без системної рефлексії власного досвіду. Освітній консалтинг має включати інструменти самооцінювання, ведення рефлексивних щоденників, портфоліо професійного зростання, аналізу професійних кейсів з позицій моральної відповідальності. Консультант виступає модератором процесу самопізнання та сприяє усвідомленню студентами власних ціннісних орієнтирів.

4. *Підготовка науково-педагогічних працівників до здійснення освітнього консалтингу на засадах етичного лідерства.* Ефективність консалтингової взаємодії значною мірою залежить від готовності викладача до виконання ролі консультанта, наставника й фасилітатора, що передбачає володіння технологіями діалогічного спілкування, медіації конфліктів, формування довірливого середовища,

партнерства, а також демонстрацію особистісного прикладу дотримання морально-етичних норм (Нестуля, Нестуля, Кононец, 2021).

5. *Орієнтація на індивідуальну освітню траєкторію та розвиток моральної автономії здобувача освіти.* Партисипативний підхід у поєднанні з освітнім консалтингом передбачає врахування індивідуальних особливостей, ціннісних пріоритетів та професійних інтересів студентів. Консультативна підтримка спрямована на формування здатності до самостійного морального вибору, приймати етичні рішення, керуючись власними цінностями, сумлінням та людською гідністю, усвідомлення відповідальності за наслідки професійних дій, розвиток готовності до педагогічної взаємодії в умовах різноманітності та соціокультурних викликів, здатності до саморегуляції, утвердження особистісно значущих моральних орієнтирів (Гриньова, Кононец, 2025).

Узагальнено педагогічні умови реалізації освітнього консалтингу як інструменту партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Педагогічні умови реалізації освітнього консалтингу як інструменту партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів

№	Педагогічна умова	Методи реалізації	Способи організації діяльності	Механізми впливу
1	Створення партисипативного освітнього середовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії	діалог, дискусія, метод «круглого столу», фасилітація, кейс-метод	спільне прийняття рішень щодо змісту навчання; розроблення етичних кодексів; залучення студентів до освітнього самоврядування	активізація моральної відповідальності; формування ціннісної позиції; розвиток партнерської взаємодії
2	Інтеграція консалтингових технологій у зміст професійної підготовки	індивідуальні та групові консультації, коучинг, супервізія, аналіз педагогічних ситуацій	включення консультацій у структуру навчальних дисциплін; моделювання морально-етичних дилем; розробка індивідуальних освітніх траєкторій	розвиток моральної рефлексії; формування навичок етичного прийняття рішень; персоналізація професійного становлення
3	Забезпечення рефлексивно-ціннісного супроводу професійного становлення	рефлексивні вправи, портфоліо, щоденники професійного зростання, самооцінювання	систематичний аналіз досвіду педагогічної практики; групові рефлексивні сесії; обговорення моральних колізій	усвідомлення власних цінностей; розвиток моральної автономії; внутрішня інтеріоризація професійної етики
4	Підготовка науково-педагогічних працівників до здійснення освітнього консалтингу на засадах етичного лідерства	тренінги з консалтингової діяльності, методичні семінари, наставництво, професійні спільноти	формування консультативної компетентності викладачів; впровадження культури академічного партнерства	підвищення якості консалтингової взаємодії; створення атмосфери довіри; формування прикладу етичної поведінки
5	Орієнтація на індивідуальну освітню траєкторію та розвиток моральної автономії здобувача освіти	тьюторинг, коучингові бесіди, індивідуальні освітні плани	визначення професійних цілей студента; вибір варіативних дисциплін; підтримка в період педагогічної практики	розвиток професійної відповідальності; формування здатності до саморегуляції; утвердження особистісно значущих моральних орієнтирів

Представлені педагогічні умови утворюють цілісну систему, у якій освітній консалтинг виконує функцію інтегративного механізму реалізації партисипативного підходу. Сукупність визначених методів, способів і механізмів забезпечує поетапний перехід від зовнішньої нормативної регуляції поведінки майбутнього вчителя до внутрішньо прийнятої морально-етичної позиції, що є показником сформованості його професійної культури.

Загалом, аналізуючи можливі дидактично доцільні механізми реалізації педагогічних умов, можемо переконливо говорити про те, що освітній консалтинг у системі професійної підготовки майбутніх учителів набуває статусу інтегративного механізму реалізації партисипативного підходу, що поєднує управлінські, методичні та особистісно-розвивальні аспекти. Виокремлені педагогічні умови забезпечують цілісність процесу формування морально-етичної культури, сприяють переходу від зовнішньої нормативності до внутрішньо прийнятих професійних цінностей і створюють підґрунтя для становлення вчителя як морально зрілої, відповідальної та рефлексивної особистості.

Наведімо один із прикладів створення партисипативного освітнього середовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії – застосування *кейс-методу*.

Тема: «Етична дилема під час оцінювання: справедливість чи підтримка?»

Опис ситуації (кейс): студент-практикант під час педагогічної практики у 7 класі стикається з ситуацією: один із учнів систематично не виконує домашні завдання через складні сімейні обставини (батько на фронті, мати працює у дві зміни). Знання учня нестабільні. Напередодні семестрового оцінювання класний керівник натякає практиканту, що «краще поставити позитивну оцінку, щоб не травмувати дитину». Перед майбутнім учителем постає дилема: дотримуватися принципу об'єктивності оцінювання; або врахувати гуманістичний підхід і підтримати дитину.

Організація роботи (партисипативний формат) передбачає, що студенти об'єднуються в малі групи (4–5 осіб), а кожна група отримує завдання:

- визначити моральні цінності, що вступають у конфлікт;
- запропонувати варіант рішення;
- обґрунтувати його з позицій педагогічної етики;
- спрогнозувати наслідки для учня, класу та самого вчителя.

Слід наголосити, що викладач виступає не як «носіє правильної відповіді», а як фасилітатор обговорення. Орієнтовно питання для дискусії можуть бути такими:

- Які етичні принципи залучені в цій ситуації?
- Чи може співчуття впливати на об'єктивність оцінювання?
- Як поєднати вимоги справедливості та підтримки?
- Які альтернативні педагогічні рішення можливі (індивідуальне завдання, додаткова консультація, адаптація форми перевірки знань)?
- Як це рішення вплине на довіру учнів до вчителя?

Підкреслюючи партисипативний компонент роботи над кейсом, відмітимо, що реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії відбувається через: рівноправну участь усіх студентів в аналізі ситуації; спільне вироблення рішення; аргументоване представлення позицій; колективну рефлексію після обговорення. Викладач не оцінює «правильність» відповіді, а стимулює осмислення моральних наслідків.

Не менш важливим є рефлексивний етап, на якому кожен студент письмово відповідає на запитання:

Яке рішення я вважаю найбільш етичним і чому?

Чи змінилася моя позиція після групового обговорення?

Які особисті цінності вплинули на мій вибір?

У такий спосіб, застосування кейс-методу в такому форматі сприяє: розвитку моральної рефлексії; формуванню відповідальності за педагогічні рішення; усвідомленню складності етичного вибору; розвитку діалогічної культури; становленню партнерської взаємодії.

Таким чином, кейс-метод виступає не лише навчальною технологією, а механізмом створення партисипативного освітнього середовища, в якому майбутні вчителі набувають досвіду співучасті, морального аналізу та відповідального прийняття рішень.

Наведімо інший приклад, а саме приклад організації *супервізійної сесії* як методу інтеграції консалтингових технологій у зміст професійної підготовки майбутніх учителів.

Тема: «Академічна доброчесність у педагогічній практиці: межа між допомогою і порушенням»

Контекст ситуації (супервізійний запит): студент-практикант готує конспект уроку та дидактичні матеріали. Частина матеріалів він узяв із відкритих інтернет-джерел без посилання на авторство. Методист під час перевірки звернув увагу на відсутність покликань. Студент аргументує: «Це ж для уроку, не для наукової роботи, та й матеріали у вільному доступі».

Викладач ініціює супервізійну сесію для групи студентів, метою якої є: усвідомлення принципів академічної доброчесності у професійній діяльності вчителя; розвиток здатності до етичного самоаналізу; формування відповідальності за інтелектуальну власність; вироблення алгоритму дій у подібних ситуаціях.

Структура супервізійної сесії:

Етап 1. Презентація випадку (case presentation). Студент коротко описує ситуацію та власну позицію, група ставить уточнювальні запитання без оцінювання. Принцип: безпечне середовище та відсутність осуду.

Етап 2. Аналітична дискусія. Супервізор (викладач) ставить відкриті запитання:

- Чи є різниця між навчальним матеріалом і науковою працею з погляду авторського права?
- Який приклад подає вчитель учням, якщо нехтує посиланнями?
- Чи можна вважати це порушенням професійної етики?
- Які можуть бути довгострокові наслідки такої практики?

Студенти працюють у мікрогрупах, формують позиції та аргументи.

Етап 3. Нормативне осмислення. Учасники співвідносять ситуацію з: принципами академічної доброчесності; етичним кодексом педагога; законодавчими нормами щодо авторського права. Супервізор допомагає систематизувати висновки, але не нав'язує готового рішення.

Етап 4. Розробка альтернатив. Група спільно формує алгоритм етичної поведінки: перевірка джерела та ліцензії використання матеріалів; обов'язкове зазначення авторства (навіть у презентаціях); адаптація матеріалу з творчим переосмисленням; формування в учнів культури цитування.

Етап 5. Рефлексія. Кожен учасник письмово відповідає: Чи змінюється моє розуміння академічної доброчесності? Як я діятиму в подібній ситуації? Які цінності як майбутнього вчителя для мене є пріоритетними?

Застосування у професійній підготовці супервізійних сесій дало змогу зафіксувати позитивний педагогічний ефект супервізії: формування внутрішньої мотивації до дотримання етичних норм; усвідомлення ролі вчителя як носія культури доброчесності; формування відповідального ставлення до інтелектуальної власності; закріплення суб'єкт-суб'єктної моделі взаємодії. Це стало можливим завдяки тому, що супервізія діє через: діалогічність, колективне осмислення моральної дилеми, інтеріоризацію етичних норм, розвиток професійної автономії. Відтак, супервізія виступає ефективною консалтинговою технологією, яка інтегрується у зміст професійної підготовки та сприяє формуванню морально-етичної культури майбутнього вчителя через осмислення принципів академічної доброчесності.

Висвітлюючи механізми реалізації визначених педагогічних умов, пропонуємо фрагмент *коучингової бесіди* як способу орієнтації на індивідуальну освітню траєкторію та розвиток моральної автономії здобувача освіти. Вхідні дані: магістрант освітньої програми освітньо-професійної програми «Організація освітнього процесу: консалтинг та експертиза» формує власну освітню траєкторію під час науково-педагогічної практики у вищій школі. Йому пропонується вибір між двома напрямками педагогічної практики:

- 1) Традиційна практика у викладацькому середовищі кафедри з класичними методами викладання та стандартною організацією освітнього процесу.
- 2) Участь у інноваційному проєкті, пов'язаному з консалтингом та експертизою освітніх програм, який передбачає застосування новітніх педагогічних технологій і партнерської взаємодії зі студентами та колегами.

Коуч виступає фасилітатором, допомагаючи магістранту усвідомлено вибудувати освітню траєкторію та розвинути моральну автономію:

Коуч: «Розкажіть, будь ласка, який із напрямів практики для вас зараз є більш привабливим і чому: традиційний викладацький формат чи участь в інноваційному проєкті з консалтингу та експертизи?»

Магістрант: «Мене більше приваблює інноваційний проєкт, бо там можна застосовувати нові підходи, але я хвилююся, що можу не впоратися і підвести студентів чи колеги».

Коуч: «Розумію ваші побоювання. Давайте спробуємо поглянути на це через призму ваших професійних цінностей та цілей. Що для вас важливіше: працювати у безпечному, відпрацьованому середовищі чи мати можливість самостійно приймати рішення та брати відповідальність за результати своєї діяльності?»

Магістрант: «Я хочу розвиватися, брати участь у реальних проєктах, самостійно ухвалювати рішення, навіть якщо це складно».

Коуч: «Чудово. Тепер подумайте, які конкретні кроки допоможуть вам підготуватися до роботи в інноваційному проєкті, щоб ви могли діяти відповідально і водночас дотримуватися власних професійних та етичних принципів?»

Магістрант: «Мабуть, варто заздалегідь опрацювати матеріали, проконсультуватися з наставником про формат роботи, розробити план взаємодії зі студентами та колегами».

Коуч: «Відмінно. Тепер спробуйте сформулювати власне правило чи принцип, який буде вашим орієнтиром під час практики. Це стане частиною вашої моральної автономії».

Магістрант: «Я вирішив, що в усіх рішеннях буду ставити на перше місце потреби студентів і ефективність освітнього процесу, дотримуючись етичних норм і принципів консалтингу. Навіть якщо це потребуватиме додаткових зусиль».

Коуч: «Це дуже цінне усвідомлення. Ви визначили етичний орієнтир і способи його реалізації, що і є проявом моральної автономії: усвідомлений вибір і відповідальність за професійні дії».

Слід відмітити, що вартує уваги педагогічний ефект від коучингу, адже магістрант усвідомлює власні цінності та пріоритети у формуванні освітньої траєкторії, розвивається здатність до самостійного прийняття рішень у професійній діяльності, формується внутрішня мотивація дотримуватися морально-етичних норм консалтингу та педагогічної практики, підтримується індивідуалізація освітньої траєкторії та суб'єктність здобувача вищої освіти.

Висновки. Таким чином, у нашому дослідженні обґрунтовано доцільність розгляду освітнього консалтингу як інструменту реалізації партисипативного підходу до формування морально-етичної культури майбутніх учителів. Встановлено, що партисипативний підхід визначає методологічні засади організації професійної підготовки, орієнтовані на суб'єкт-суб'єктну взаємодію, діалогічність, співучасть і відповідальність усіх учасників освітнього процесу. Освітній консалтинг, у свою чергу, забезпечує технологічну реалізацію зазначених принципів через механізми консультативного супроводу, фасилітації, рефлексивної підтримки та індивідуалізації освітніх траєкторій. Доведено, що морально-етична культура майбутнього вчителя формується не лише шляхом засвоєння професійно-етичних норм, але й у процесі активного залучення до аналізу моральних дилем, прийняття відповідальних рішень і рефлексивного осмислення власної професійної позиції. У цьому контексті освітній консалтинг виступає інтегративним механізмом, що поєднує управлінський, методичний та особистісно-розвивальний аспекти професійної підготовки. Виокремлено та схарактеризовано педагогічні умови ефективної реалізації освітнього консалтингу: створення партисипативного освітнього середовища; інтеграція консалтингових технологій у зміст підготовки; забезпечення рефлексивно-ціннісного супроводу професійного становлення; підготовка викладачів до консалтингової діяльності на засадах етичного лідерства; орієнтація на індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти. Сукупність визначених умов забезпечує перехід від зовнішнього нормативного регулювання поведінки до внутрішньо прийнятої системи професійних цінностей і моральної автономії майбутнього педагога. Отже, освітній консалтинг у системі професійної підготовки майбутніх учителів набуває статусу стратегічного інструменту впровадження партисипативної моделі освіти та формування морально-етичної культури як базової складової професійної компетентності вчителя.

Перспективи подальших досліджень убачаються в розробленні структурно-функціональної моделі освітнього консалтингу, визначенні критеріїв і показників рівнів сформованості морально-етичної культури майбутніх учителів, а також в експериментальній перевірці ефективності запропонованих педагогічних умов у практиці закладів вищої освіти.

Список використаних джерел

- Гриньова, М., Кононець, Н. (2025). *Саморегуляція у ресурсно-орієнтованій освіті*: монографія. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Жуков, В. П., Попова, О. В. (2022). Партисипативний підхід до формування моральної позиції майбутнього вчителя. В кн. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*: зб. наук. пр. (Вип. 58, с. 28-40). Харків: нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків.
- Іщенко, І., Кононець, Н., Большая, О., Люлька, Г. (2025). Освітній консалтинг у парадигмі сучасного управління закладами вищої освіти. *Адаптивне управління: теорія і практика. Економіка*, 20 (40). Взято з <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/764>
- Кононець, Н. В., Іщенко, І. С., Ушанаєва, Т. Л. (2026). Європейський досвід освітнього консалтингу в організації магістерської підготовки. В кн. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка*: збірник тез доповідей VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (с. 44-47). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Нестуля, О. О., Нестуля, С. І., Кононець, Н. В. (2021). *Дидактика лідерства: сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти*: монографія. Полтава: ПУЕТ.
- Рябова, З. В. (2022). Освітній консалтинг в управлінні закладом освіти в умовах невизначеності. В кн. В. О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. (звітної) Інституту професійної освіти НАПН України (с. 221-224). Київ: ІПО НАПН України.
- Саюк, В. І. (2022). Зміст освітнього курсу «Технології консультування в освіті» для підготовки магістрів галузі освіти. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Історико-педагогічні студії*, 15/16, 139-141. Взято з <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38528>
- Фаст, О. Л. (2020). Партисипативний супровід формування педагогічної самоєфективності майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2 (68), 202-207.
- Швець, Д. Є. (2015). Партисипаторна модель управління в системі вищої освіти. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 63, 249-256.

- Derkach, M. (2021). Peculiarities of formation of partisipative approach in the teaching process of future teachers at higher educational institutions. В кн. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка*.
- Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220.
- Kononets, N., Nestulya, O., & Nestulya, S. (2025). Dyadic basis of the problem-technological approach to the formation of project and research competence of project managers. Science and technology: challenges, prospects and innovations. In *The 6th International scientific and practical conference "Science and technology: challenges, prospects and innovations"* (pp. 224-231). CPN Publishing Group, Osaka, Japan.
- Mahwish, Saleem Shaikh, & Dr Abdul, Sattar Almani. (2025). Impact of Head Teacher Participatory Management Practices on the Performance of Secondary Schools of Hyderabad Division. *Pakistan Social Sciences Review*, 9, 3, 213-220.
- Nichio, R. M. P., Silva, F. A. d., & Souza, S. R. d. (2025). Participatory management in schools: the school and the community in the process of integral training of students. *Current Scientific Journal – (March)*, 5, 3, 28-40.
- Villafane, R. (2055). Participative Leadership Style of School Heads: Implications for an Effective Academic Mentorship Program. *Journal of Interdisciplinary Perspectives*, 3, 4, 131-146.

References

- Derkach, M. (2021). Peculiarities of formation of partisipative approach in the teaching process of future teachers at higher educational institutions. In *Osvita dlia XXI stolittia: vyklyky, problemy, perspektyvy [Education for the 21st Century: Challenges, Problems, Prospects]: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka*.
- Fast, O. L. (2020). Partysypatyvnyi suprovid formuvannia pedahohichnoi samoefektyvnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Participatory support for the formation of pedagogical self-efficacy of future primary school teachers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and general education schools]*, 2 (68), 202-207 [in Ukrainian].
- Grynova, M., & Kononets, N. (2025). *Samorehuliatsiia u resursno-orientovanii osviti [Self-regulation in resource-based education]: monohrafiia*. Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Ishchenko, I., Kononets, N., Bolshaia, O., & Liulka, H. (2025). Osvitnii konsaltnyh u paradyhmi suchasnoho upravlinnia zakladamy vyshchoi osvity [Educational consulting in the paradigm of modern management of higher education institutions]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Ekonomika [Adaptive management: theory and practice. Economics]*, 20 (40). Retrieved from <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/764> [in Ukrainian].
- Kononets, N. V., Ishchenko, I. S., & Ushanaieva, T. L. (2026). Yevropeyskyi dosvid osvitnoho konsaltnhu v orhanizatsii mahisterskoi pidhotovky [European experience of educational consulting in the organization of master's training]. In *Resursno-orientovane navchannia v «3D»: dostupnist, dialoh, dynamika [Resource-based learning in "3D": accessibility, dialogue, dynamics]: zbirnyk tez dopovidei VI mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* (pp. 44-47). Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220.
- Kononets, N., Nestulya, O., & Nestulya, S. (2025). Dyadic basis of the problem-technological approach to the formation of project and research competence of project managers. Science and technology: challenges, prospects and innovations. In *The 6th International scientific and practical conference "Science and technology: challenges, prospects and innovations"* (pp. 224-231). CPN Publishing Group, Osaka, Japan.
- Mahwish, Saleem Shaikh, & Dr Abdul, Sattar Almani. (2025). Impact of Head Teacher Participatory Management Practices on the Performance of Secondary Schools of Hyderabad Division. *Pakistan Social Sciences Review*, 9, 3, 213-220.
- Nestulia, O. O., Nestulia, S. I., & Kononets, N. V. (2021). *Dydaktyka liderstva: suchasni pohliady na formuvannia liderskoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Didactics of leadership: modern views on the formation of leadership competence of higher education students]: monohrafiia*. Poltava: PUET [in Ukrainian].
- Nichio, R. M. P., Silva, F. A. d., & Souza, S. R. d. (2025). Participatory management in schools: the school and the community in the process of integral training of students. *Current Scientific Journal – (March)*, 5, 3, 28-40.
- Riabova, Z. V. (2022). Osvitnii konsaltnyh v upravlinni zakladom osvity v umovakh nevyznachenosti [Educational consulting in managing an educational institution in conditions of uncertainty]. In V. O. Radkevych (Ed.), *Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia [Scientific and methodological support for vocational education and training]: materialy XVI Vseukr. nauk.-prakt. konf. (zvitnoi) Instytutu profesiinoi osvity NAPN Ukrainy* (pp. 221-224). Kyiv: IPO NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

- Saiuk, V. I. (2022). Zmist osvithnoho kursu «Tekhnologii konsultuvannia v osviti» dlia pidhotovky mahistriv haluzi osvity [Content of the educational course "Consulting Technologies in Education" for the preparation of masters in the field of education]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Istoryko-pedahohichni studii [Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Historical and pedagogical studies]*, 15/16, 139-141. Retrieved from <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38528> [in Ukrainian].
- Shvets, D. Ye. (2015). Partysypatorna model upravlinnia v systemi vyshchoi osvity [Participatory management model in the higher education system]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA [Humanitarian Bulletin of the ZDIA]*, 63, 249-256 [in Ukrainian].
- Villafane, R. (2015). Participative Leadership Style of School Heads: Implications for an Effective Academic Mentorship Program. *Journal of Interdisciplinary Perspectives*, 3, 4, 131-146.
- Zhukov, V. P., & Popova, O. V. (2022). Partysypatyvnyi pidkhid do formuvannia moralnoi pozytsii maibutnoho vchytelia [Participatory approach to forming the moral position of a future teacher]. In *Zasoby navchalnoi ta naukovodoslidnoi roboty [Educational and research tools]: zb. nauk. pr. (Is. 58, pp. 28-40)*. Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv [in Ukrainian].

GRYNYOVA M., KONONETS N.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

SOLOSHYCH I.

Kremenchuk National University named after Mykhailo Ostrohradsky, Ukraine

EDUCATIONAL CONSULTING AS A TOOL FOR IMPLEMENTING A PARTICIPATORY APPROACH TO FORMING THE MORAL AND ETHICAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS

The article provides a theoretical justification of educational consulting as a tool for implementing a participatory approach to the formation of the moral and ethical culture of future teachers. The relevance of the study is due to the need to modernize the professional training of pedagogical personnel in the context of the transformation of the educational environment and increasing requirements for the personal and professional qualities of a teacher. The content of the concepts of "participatory approach", "educational consulting", "moral and ethical culture of a future teacher" is clarified and their relationship in the structure of professional training is determined. It is substantiated that the participatory approach serves as a methodological basis for organizing the educational process, focused on subject-subject interaction, dialogicity, complicity and responsibility of education seekers. It is proven that educational consulting provides technological implementation of the above principles through mechanisms of consultative support, facilitation, reflective support and individualization of educational trajectories. The pedagogical conditions for the effective use of educational consulting are identified: the creation of a participatory educational environment based on subject-subject interaction; the integration of consulting technologies into the content of professional training; the provision of reflective and value-based support for professional development; the preparation of scientific and pedagogical workers for the implementation of educational consulting based on ethical leadership; orientation on the individual educational trajectory and the development of the moral autonomy of the student. It was found that the implementation of the specified conditions contributes to the transition from external normative assimilation of ethical norms to their internal internalization and the formation of a responsible professional position. The conclusion is made about the feasibility of introducing educational consulting as an integrative mechanism for the formation of the moral and ethical culture of future teachers in the context of the development of a participatory model of higher pedagogical education.

Key words: *educational consulting, participatory approach, moral and ethical culture, future teachers, masters of educational sciences, pedagogical conditions, case method, professional training, subject-subject interaction, academic integrity*

Стаття надійшла до редакції 20.02.2026

Стаття прийнята 10.03.2026

Статтю опубліковано 15.05.2026